

6. Оплата праці персоналу. Перегляд стратегії мотивації співробітників повинен виконуватися з урахуванням стратегії розвитку компанії.

Таким чином, природно, що нині основним правилом існування логістичної компанії є її клієнт-орієнтованість. На практиці це означає, що якщо до недавнього часу компанії «фільтрували» замовлення, вибираючи прибутковіше, то тепер жоден запит клієнта не повинен залишатися без відповіді.

### Література

1. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе: Учебник. – М.: Инфра-М, 2001. – С. 608 – (Серия «Высшее образование»).
2. Крикавський Є. Логістика: Навч. посібник, Львів: Видавництво державного університету «Львівська політехніка», 1999. – С. 264.
3. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. – СПб.: Питер, 1999.
4. Григорак М.Ю., Ревуцька Т.В. Транспортно-експедиційне підприємство як суб'єкт логістичного сервісу // Регіональні перспективи №2(21), 2002. – Кременчук, асоціація «Перспектива».

А.М. ШТАНГРЕТ,  
к.е.н., доцент, Українська академія друкарства,  
О.М. ПЕТРАШОВА,  
ВАТ «УкрНДІСВД»

## Теоретичні підходи до визначення ієрархічних рівнів категорії «економічна безпека»

*У статті розглянуто сутність економічної безпеки та її класифікацію за ієрархічними рівнями.*

*В статье рассмотрены сущность экономической безопасности и ее классификация по иерархическим уровням.*

*The article deals with the essence of economic security and its classification by hierarchical levels.*

**Постановка проблеми.** Внаслідок формування в Україні економіки ринкового типу стала особливо актуальною проблема економічної безпеки. Первинним поштовхом було прийняття Верховною Радою України 16 січня 1997 року Концепції (основи державної політики) Національної безпеки України з подальшою заміною її на Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. та новою редакцією закону зі змінами та доповненнями від 15.12.2005 р. №3200-IV.

Прийняття цих законодавчих актів та активізація наукових розробок у цьому напрямі були зумовлені погіршенням загальноекономічної ситуації в Україні, що виражалося в падінні виробництва, втраті науково-технічний потенціалу, зниженні життєвого рівня, зростанні безробіття, розгортанні і зміцненні тіньового сектору економіки, у спробах деяких розвинених країн використати економічну слабкість України у своїх національних інтересах.

На відміну від нашої держави в інших країнах питанням забезпечення національної економічної безпеки стурбовані вже давно. В Китаї, наприклад, національна економічна безпека вважається частиною загальної системи державної безпеки і є державною таємницею країни. В Японії економічна безпека розглядається як одна з головних складових комплексної національної безпеки. В США розроблена і діє

в даний час Концепція економічної безпеки США, створена Національна економічна рада, основною функцією якої є проведення заходів щодо забезпечення економічної безпеки США. Згадана концепція будується на усвідомленні того, що в міру зменшення значимості військово-стратегічних чинників у міжнародних справах на перший план виходить економічна потужність країни.

**Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.** Питанням забезпечення економічної безпеки присвятили свої роботи: О. Ареф'єва, В. Білоус, І. Бінько, Н. Вавдіюк, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, С. Злупко, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кірієнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, М. Лесечко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтіян, Н. Нижник, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Покропивний, Г. Ситник, А. Ревенко, О. Терещенко, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та ін. Проте така глобальна проблема як економічна безпека вимагає подальшого наукового дослідження. На сьогодні недостатньо чітко визначені об'єкти і суб'єкти економічної безпеки, відсутній науково обґрунтований понятійно-категоріальний апарат, не розроблено єдину методологію дослідження проблем економічної безпеки.

**Метою статті** є спроба вирішення лише незначної частини перелічених проблем, зокрема щодо обґрунтування ієрархічного зв'язку між окремими рівнями економічної безпеки.

**Виклад основного матеріалу.** Поняття «економічна безпека» належить до числа тих, що, з одного боку, всім інтуїтивно зрозумілі, а з іншого боку, є важко визначеними в достатньо коректній і вичерпній формі. Важливо відзначити, що категорія «економічна безпека», як уже зазначалося вище, є відносно новою в українському науковому лексиконі. Що стосується закордонної науки та практики, це поняття

## МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

розглядається та досліджується достатньо давно. Так, ще в 1934 році президент США Ф. Рузвельт утворив федеральний комітет по економічній безпеці. Тому, якщо в українській науковій літературі сутність та засади економічної безпеки досліджуються фрагментарно, мають вигляд монографій та статей, то у світовій науці є наявний науковий фундамент щодо економічної безпеки та засобів її забезпечення.

Термін «економічна безпека» набув офіційного статусу в 1985 році з прийняттям на 40-й сесії Генеральної асамблеї ООН резолюції «Міжнародна економічна безпека». Саме в цьому документі зазначено, що необхідно сприяти забезпеченню міжнародної економічної безпеки з метою соціально-економічного розвитку та прогресу кожної країни. На 42-й сесії Генеральної асамблеї ООН був зроблений наступний крок – прийнято Концепцію міжнародної економічної безпеки [3].

Дослідження українськими економістами сутності категорії «економічна безпека» почалося з шляхів вирішення цієї проблеми в межах нашої держави. Концепція економічної безпеки України, яку було розроблено у 1999 році Інститутом економічного прогнозування (керівник проекту В. Геєць), визначає дану категорію, як «...спроможність національної економіки забезпечити свій вільний, незалежний розвиток... а також достатній оборонний потенціал країни за всіляких несприятливих умов і варіантів розвитку подій, та здатність Української держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз» [5]. У цьому документі також визначено головні загрози економічній безпеці України та розкрито їхню сутність, досліджено питання безпечного функціонування окремих секторів економіки, приведено інтегральні показники економічної безпеки України.

На сьогодні відома доволі значна кількість різноманітних визначень цієї важливої категорії, але ми зосередимо увагу виключно на класифікації економічної безпеки за ієрархічними рівнями (табл. 1).

Узагальнюючи доробок інших науковців та беручи за основу класифікацію Н. Реверчука, Я. Малик, І. Кульчицького та С. Реверчук [11], нами був сформований власний підхід до структури рівнів економічної безпеки (див. рис.).

Розглянемо більш детально ключові позиції запропонованої ієрархії рівнів та відмінності від існуючих підходів.

Розпочнемо з того, що глобалізація має чималу кількість прихильників, але й не меншу – ворогів. Єдиний аспект про-

блеми, який не має дискусійного характеру, той, що глобальна економічна безпека залежить від міжнародної, рівень якої, у свою чергу, є відбитком стану національної безпеки кожної окремої держави. Виходячи з цього, розглянемо послідовно всі три рівні економічної безпеки.

А. Філіпенко зазначає: «Розгортання процесу глобалізації суперечливо впливає на національні економіки... З одного боку, глобалізація небачено розширює можливості окремих країн... в системі міжнародного поділу праці; з іншого – глобальні процеси значно загострюють конкурентну боротьбу, спричиняють маніпулювання величезними фінансовими та інвестиційними ресурсами, що становлять реальну загрозу для країн із низькими та середніми доходами» [14]. Окрім цього, потрібно наголосити на тому, що, формуючи наднаціональний світогосподарський механізм, глобалізація розмиває національні кордони, позбавляючи окремі господарські комплекси специфічних рис і особливостей, що в результаті підриває національні засади, економічну безпеку держави. Відповідно до цього глобалізація вимагає формування нового типу безпеки з більш широкими функціями, цілями, методами, засобами, наслідками для світового співтовариства.

Разом із тим глобальна безпека виконує свою роль у ієрархічній системі світогосподарських відносин. Вона не підмінює національної та міжнародної безпеки, а екстраполюється на них, підпорядковуючи їх та визначаючи параметри існування попередніх. Діалектика розвитку глобальної, міжнародної та національної безпеки досить складна і передбачає систему як прямих, так і побічних взаємозв'язків, взаємозалежностей та наслідків. Розглядаючи ланцюжок «національна безпека – міжнародна безпека – глобальна безпека», необхідно зазначити, що існує досить багато сценаріїв, за рахунок яких можна корінним чином вплинути на безпеку тієї чи іншої країни, її національної економіки. При цьому її наслідки можуть бути різними як для глобальної безпеки, так і національної.

Викладене вище дозволяє сформулювати визначення глобальної економічної безпеки, за нашою думкою, – це складна багатofакторна категорія, що характеризується здатністю світової економіки забезпечити задоволення суспільних потреб кожної особистості, реалізації економічних інтересів, захист від дії негативних чинників, створення умов для сталого світового економічного розвитку.

Наступним рівнем у системі економічної безпеки є міжнародна безпека. Поява проблеми міжнародної економічної

**Таблиця 1. Класифікація категорії «економічна безпека» за рівнями**

Автор	Рівні
Н. Реверчук, Я. Малик, І. Кульчицький, С. Реверчук [11]	Міжнародна, національна, регіональна, локальна
О. Власюк [2]	Міжнародна (глобальна), національна (державна та недержавна), корпоративна (підприємства, фірми, корпорації тощо), особиста (фізичних та юридичних осіб)
О. Ареф'єва, Т. Кузьменко [1]	Економічна безпека держави, економічна безпека регіону, економічна безпека підприємства
В. Орлова [8]	Міжнародна (глобальна, регіональна), національна (державна, галузі, регіону, суспільства), приватна (підприємства, домашнього господарства чи особистості)
А. Рибчук [12]	Глобальна, міжнародна (регіональна), держави, галузі, підприємства

безпеки є також наслідком глобалізації, адже, як і будь-який економічний процес, вона має негативні і позитивні наслідки. Цьому є безліч прикладів. Так, започаткована США «війна проти тероризму» спровокувала появу проблеми міжнародної безпеки. Економічні збитки від війн колосальні, економічні вигоди – або мінімальні, або відсутні. Кризові явища, які виникають з цього приводу в одній державі, завжди негативно впливають на стабільність економіки держав, які підтримують з нею економічні стосунки [6].

На світовому рівні існує достатня кількість організаційних структур, які займаються проблемами міжнародної економічної безпеки: Рада безпеки, як підрозділ Організація об'єднаних націй, Органи Європейський Союз (ЄС), Організація Економічного співробітництва і Розвитку і організація Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) та багато інших.

Одне із найбільш оптимальних визначень міжнародної економічної безпеки було дано російським науковцем Є. Олейниковим, який трактує її як «такий комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей і інституціональних структур, при якому кожній державі – члену світового співтовариства забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального й економічного розвитку, не піддаючи зовнішньому і політичному тиску і розраховуючи на невтручання, розуміння і взаємоприйняте і взаємовигідне співробітництво з боку інших держав» [7].

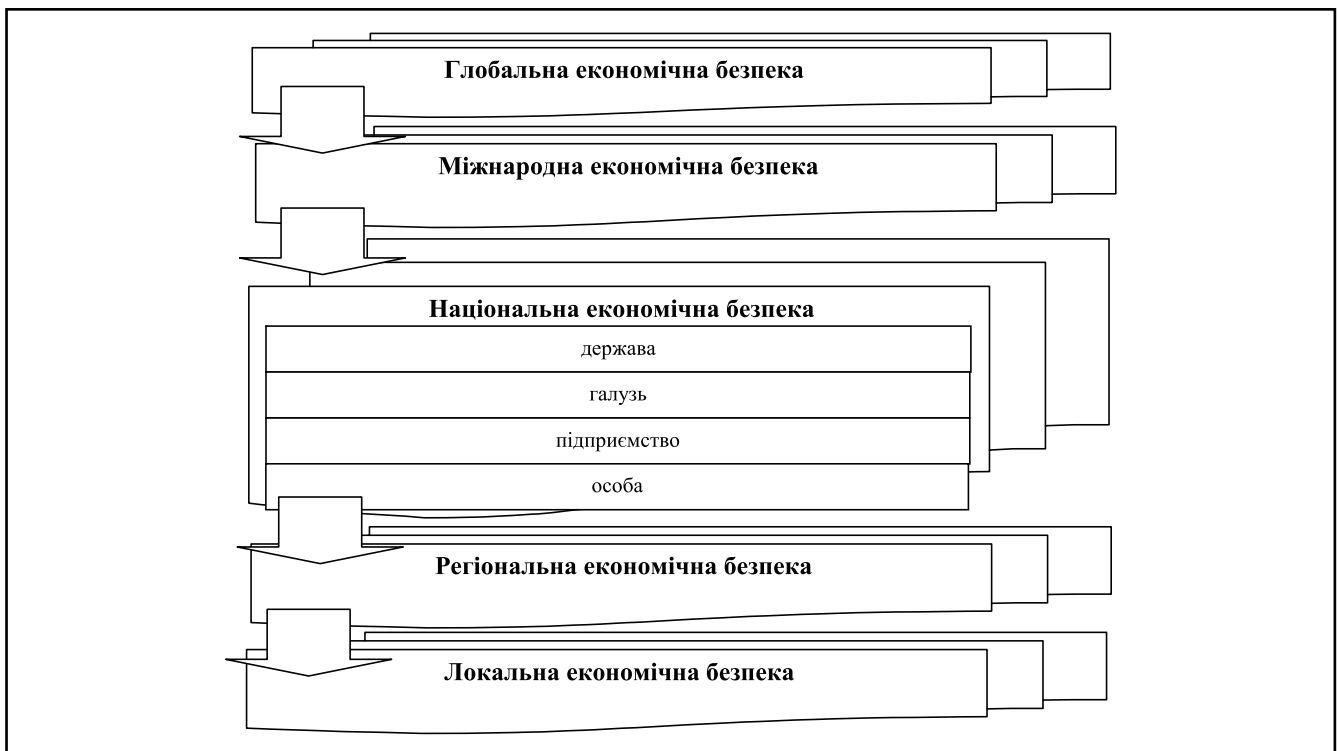
У відповідності із раніше запропонованим трактуванням глобальної економічної безпеки, міжнародна, на нашу точку зору, може бути визначена як: багатофакторна категорія, що характеризується стійкістю та стабільністю національної

економіки у міжнародній сфері, здатністю забезпечити задоволення суспільних потреб кожної особистості, реалізації національних інтересів, захист від негативних чинників із урахуванням тенденцій розвитку світової економіки.

Проблема забезпечення міжнародної економічної безпеки пов'язана з інтересами всіх країн світу, а отже напряму залежить від національної економічної безпеки кожної держави.

Актуальність забезпечення національної безпеки пояснюється численними змінами в міжнародних відносинах: ускладнення міждержавних економічних відносин, глобалізація фінансових ринків, застосування високих технологій, розповсюдження ядерної і інших видів зброї масового ураження, активізація діяльності міжнародних терористичних організацій і т.ін. Такі зміни, що відбуваються в одній з країн, спричиняють за собою безліч як позитивних, так і негативних змін у ряді інших країн. І як наслідок – виникнення зовнішніх (посилення недовіри між державами, фінансові кризи, економічне розбалансування, фінансова, трудова і товарна експансія) і внутрішніх загроз (зміна суспільного устрою, нездатність країни до самозбереження і саморозвитку, неефективність системи державного регулювання економіки, нездатність держави до розв'язання соціальних конфліктів і суперечностей), різних за своєю природою і змістом [9].

Поняття «національна безпека» досить швидко увійшло у політичне та суспільне життя України. Під сутністю національної безпеки в Адміністративному кодексі України розуміється такий стан держави, при якому гарантується захищеність державного суверенітету та територіальної цілісності; дотримання конституційного ладу й законних прав та інтересів громадян, підтримка науково-технічного та еконо-



Ієрархія рівнів економічної безпеки

## МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

мічного потенціалу, забезпечення обороноздатності. Справді, проблеми забезпечення національної безпеки України в останній час стали актуальними, бо наша батьківщина переживає дуже складний період – формування державності та ринкові трансформації. Розвиток України як незалежної суверенної держави відбувається у складних внутрішніх умовах – наслідки затяжної економічної і соціальної кризи. Разом із тим вона є частиною розвитку світової економіки, яка, на жаль, несе в собі велику кількість загроз і ризиків, виникнення яких є результатом жорстокої боротьби національних економік – за світову першість, транснаціональних корпорацій – за сфери впливу та економічні інтереси. Треба зауважити, що у випадку України неможливе застосування вже накопиченого світовою історією досвіду, тому що трансформаційні процеси у державі мають тривалий (майже нескінченний) характер. У цій ситуації, для того, щоб посісти відповідне місце у світовій спільноті, Україні необхідна науково обґрунтована стратегія захисту національних інтересів.

Узагальнення доробку інших науковців та враховуючи міжрівневий взаємозв'язок, можна запропонувати наступне визначення національної економічної безпеки – складна багатфакторна категорія, що характеризується здатністю національної економіки забезпечити задоволення потреб кожного громадянина, реалізації національних інтересів, достатній оборонний потенціал, сталий соціально-економічний розвиток.

У національній безпеці нами виділено чотири рівні: безпека особи, підприємства, галузі і держави, місце і роль яких змінюються відповідно до політичного устрою, ступеня внутрішніх і зовнішніх загроз. У критичні для нації періоди може домінувати безпека держави. Як правило, авторитарні та тоталітарні режими висувають на перший план безпеку держави за рахунок безпеки особи. Так, наприклад, в адміністративно-командній економіці найбільш важливою була безпека держави. А для демократичної країни безпека держави є не самоціллю, а функцією забезпечення свободи та безпеки людини. Так, ст. 17 Конституції України зазначає, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [4], а ст. 3 підкреслює, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [4]. Більш ретельно зазначені рівні будуть розглянуті нижче.

Стан економічної безпеки України в цілому перебуває в тісній залежності із забезпеченням сталого розвитку всіх її регіонів. На жаль, на даний момент дуже мало практичних розробок методів визначення і забезпечення економічної безпеки регіону. До них можна віднести роботу групи українських дослідників В. Пономаренко, Т. Клебанової, Н. Чернової [10], А. Татаркіна, О. Романова, А. Кукліна [13], а також роботи інших дослідників. На державному рівні були зроблені певні кроки в цьому напрямку. Це підкреслює прийнята в Україні в 2001 році Концепція державної регіональної політики.

У цій концепції визначені основні напрямки розвитку регіонів, а також встановлені основні напрямки забезпечення економічної безпеки регіону. До них відносяться:

- економічна самостійність. Вона виявляється в здійсненні контролю над ресурсами регіону, максимальному використуванні переваг регіону;
- стабільність економіки регіону. Це надійність всіх елементів економічної системи, захист всіх форм власності, створення гарантій для розвитку підприємницької діяльності;
- здатність до розвитку і прогресу. Це можливість реалізувати і захищати регіональні економічні інтереси.

Дослідження цієї категорії на регіональному рівні дозволило виявити основні підходи (табл. 2).

При розгляді питання економічної безпеки регіону необхідно враховувати перш за все особливості кожного з них: історичні, природно-кліматичні, демографічні, а також і те, що різні чинники, як негативні, так і позитивні, впливаючи на економічну безпеку певного регіону, також вносять свої корективи в економічну безпеку навколишніх регіонів і економічну безпеку держави.

Досягненню економічної безпеки на регіональному рівні перешкоджає ряд невирішених проблем. Так, економічній безпеці регіонів загрожують не тільки правова нерозв'язаність багатьох питань, неврегульованість взаємин регіонів із центральними органами влади, руйнування науково-технічного потенціалу, відсутність системи охорони навколишнього середовища, тінізація економіки, ріст економічної злочинності, низька професійна компетенція управлінських кадрів регіональних органів керування, але головне – відсутність пріоритетів у їхньому соціально-економічному розвитку.

У відповідності із раніше запропонованими трактуваннями глобальної, міжнародної та національної економічної

**Таблиця 2. Основні підходи до визначення категорії «регіональна економічна безпека»**

Підхід	Ключова характеристика	Автор
Ієрархічний	Підхід зорієнтований виключно на трактування регіонального рівня економічної безпеки як підсистеми національної безпеки	В. Пономаренко, Т. Клебанова, Н. Чернова, М. Бутко, Е. Олейников
Ресурсно-функціональний	Передбачає контроль за ефективністю використання ресурсів та забезпечення економічного зростання та конкурентоспроможності	А. Степаненко, М. Герасимов
Спрямований на захист від загроз та реалізацію інтересів	Зорієнтований на захист від зовнішніх та внутрішніх загроз, забезпечення стійкості та поступального розвитку регіону	Н. Вавдіюк, В. Косевцов, І. Бинько, А. Колосов, А. Татаркін, О. Романова, А. Куклін

безпеки, на нашу думку, регіональну можна визначити як – складна багатофакторна категорія, спрямована на задоволення економічних та соціальних потреб населення регіону, реалізація регіональних інтересів, захист від негативних чинників із урахуванням загальнодержавних тенденцій розвитку економіки.

Повертаючись до визначених раніше рівнів національної безпеки, доцільно зазначити, що західноєвропейські та американські вчені у своїх працях фактично ототожнюють поняття «економічна безпека держави» та «національна економічна безпека», при цьому під категорією «нація» розуміють усе населення країни. Щодо результатів роботи вітчизняних науковців, то в більшості ці поняття не розмежовуються, немає чітко визначених відмінностей. У відповідності із цим, автори приймають за основу дану позицію. Проведемо узагальнення доробку вітчизняних та закордонних науков-

ців дозволило виділити п'ять основних підходів до розуміння цієї категорії на макрорівні (табл. 3).

Детальне вивчення наукових джерел щодо економічної безпеки дозволив зробити невтішний висновок, що попри те, що інколи галузь вказується як можливий рівень в ієрархії цієї категорії, але чіткого визначення йому не дано.

Опираючись на представлені вище визначення, у нашому трактуванні економічна безпека галузі – це складна багатофакторна категорія, спрямована на максимально ефективне використання усіх видів ресурсів з метою задоволення попиту населення у певному виді продукції (робіт, послуг), що не суперечить загальнонаціональним інтересам та сприяє соціальному та економічному розвитку держави.

Наступною ланкою економічної безпеки є економічна безпека підприємства. Для визначення поняття «економічна

**Таблиця 3. Основні підходи до визначення категорії «економічна безпека» (макрорівень)**

Підхід	Ключова характеристика	Автор
1	2	3
Спрямований на забезпечення стійкості, стабільності та здатності до розвитку	Підхід зорієнтований на розуміння економічної безпеки як категорії, яка характеризується стійкістю, стабільністю та поступальним розвитком, здатністю протистояти різним негативним зовнішнім внутрішнім загрозам та забезпечувати досягнення поставлених цілей	В. Савін, О. Бандурка, В. Духов, К. Петрова, І. Червяков, А. Ревенко, О. Лепіхов, Л.Абалкін, В. Захарченко, А. Татаркін, О. Романова, А. Куклін, В. Яковлев, А. Архипов, А. Городецький, Б. Михайлов, Е. Бухвальд, Н. Гловацька, С. Лазуренко, В. Мунтян, А. Шаваєв, В. Геєць, С. Ликшин, А. Свиначенко, В. Шлемко, І. Бінько, М. Єрмошенко, К. Єфремов, Г. Георгадзе, Г. Дарнопих, Б. Бузан, В. Сенчагов, О. Архипов, Е. Бухвальд, В. Дворянков, Ю. Ольсевич, П. Белова
Спрямований на самовідтворення і саморозвиток	Підхід характеризує безпеку як здатність системи до забезпечення стійкого функціонування, розширеного самовідтворення, задоволення потреб населення	Я. Жаліло, В. Білоус, Н. Нижник, Г. Ситник, О. Білорус, Д. Лук'яненко, Г. Пастернак-Таранушенко, О. Грунін, А. Ілларіонов, І. Козлюк Н. Капустін, В. Амитан, А. Амитан, А-ндр. Амитан, А. Данко
Спрямований на забезпечення економічної незалежності	Пріоритетним є забезпечення економічної незалежності країни, захист національних інтересів, вільний вибір шляхів і форм економічного розвитку	Я. Тімберген, О. Шнипко, Г. Маховські, О. Городецький, О. Бельков, Б. Губський
Врахування умов міжнародної економічної взаємозалежності	Підхід зорієнтований на забезпечення економічної безпеки шляхом ефективного використання міжнародних зв'язків	Г. Дарнопих, С. Михаловський, Т. Агапова
Спрямований на захист від загроз	Ключовим є захист від існуючих та потенційних негативних зовнішніх і внутрішніх загроз та життєво важливих інтересів країни	Х. Мауль, К. Мердок, А. Піскунов, Є. Човушян, М. Сидоровим, О. Бандурка, В. Духов, Ю. Ольсевич, Э. Човушян, М. Сидоров, К. Іпполітов, В. Савін, О. Лепіхов, В. Медведев, С. Кузнецов, Е. Бухвальд, Н. Гловацька, С. Лазуренко, В. Сенчагов, В. Пірумов, Е. Олейникова, В. Косецов, В. Савін, В. Пірумов, К. Іпполітов, А. Городецького, В. Попович

**Таблиця 4. Основні підходи до визначення категорії «економічна безпека підприємства»**

Підхід	Ключова характеристика	Автор
Стійкість, стабільність та здатність до розвитку	Передбачає стійкість, здатність до саморозвитку та захисту комерційних інтересів	Є. Воробйов, Н. Капустін, Е. Раздіна, С. Дубецька, Н. Подлужна
Ресурсно-функціональний	Пріоритетним вважається найбільш ефективне використання наявних ресурсів, що повинно сприяти усуненню загроз та задоволенню інтересів	Е. Олейникова, С. Ілляшенко, А. Крисин, І. Ципіна, Ю. Кваша, В. Сенгалова, А. Кирієнко, О. Арефєва, Т. Кузенко, В. Сенгалов, Л. Мельник
Спрямований на захист від загроз та реалізацію інтересів	Зорієнтований на захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз та реалізацію його інтересів	Л. Бендіков, В. Ярочкін, А. Могильний, В. Іванов, В. Шликов, А. Козаченко, В. Пономарьов, А. Ляшенко, В. Забородський, Н. Капустін, Д. Ковалєв, Т. Сухарукова, А. Колосов

безпека підприємства» існує безліч тлумачень. Узагальнення точок зору щодо суті поняття «економічна безпека підприємства» дозволило визначити ключові підходи (табл. 4).

Узагальнюючи наявні точки зору та беручи за основу власне трактування економічної безпеки на інших рівнях, можна запропонувати таке визначення економічної безпеки підприємства – складна багатофакторна категорія, спрямована на ефективне використання наявних ресурсів та ринкових можливостей, забезпечення стійкості та захисту від негативних чинників, реалізації інтересів за умов сталого соціально та економічного розвитку.

Безпека особи здебільшого досліджується у сукупності з безпекою підприємства та розглядається як збереження життя і здоров'я працівників і керівництва фірми. Ці дві складові не можливо, на наш погляд, відокремлювати, тому що реалізація інтересів і підприємства, і особистості знаходиться в тісному зв'язку. Так, підприємство не може досягти своєї мети без використання робочої сили, т.т. спроможності до праці окремих особистостей. А окремі особи – не здатні задовольнити свої біологічні, або інші потреби, не приймаючи участь в економічному процесі, в.т. в ситуації, коли вони не мають змоги продавати свою робочу силу. З приводу цього, можна зробити висновок: реалізація мети підприємства завжди є основою реалізації цілей особистості. Іншими словами: високий рівень економічної безпеки підприємства сприяє забезпеченню економічної безпеки особистості. У відповідності із цим, на нашу думку, під економічною безпекою особи слід розуміти стан забезпеченості особи умовами проживання й охорони його життя та можливість реалізації особистих інтересів.

### Висновки

Як підсумок доцільно наголосити, що, на нашу думку, поняття «економічна безпека», незалежно від рівня, має характеризуватися такими ключовими параметрами:

- складна багатофакторна категорія;
- спрямована на забезпечення суспільних потреб особи;
- реалізація економічних інтересів;
- захист від негативних чинників;
- ефективного використання наявних ресурсів та ринкових можливостей;
- забезпечення сталого економічного розвитку.

### Література

1. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузьменко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.
2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк; Над. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с. – Бібліогр.: с. 43–46.
3. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизмы обеспечения: моногр. / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, О.М. Ляшенко. – К., Льбга. – 2003 – 280 с.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
5. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економічного прогнозування, кер. проекту Гесць В.М. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
6. Мішина І.Г. Сутність та елементи економічної безпеки, їх значимість в процесі реалізації національної безпеки країни / І.Г. Мішина // Вісник технологічного університету поділля (серія – економічні науки), №2, Т. 1. – Хмельницький: ТУП, 2003 – 170 с.
7. Олейников Е.А. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность): учеб. пособ. / Е.А. Олейников. – М.: ЗАО «Бизнес-школа» Интел – Синтез», 1997. – 288 с.
8. Орлова В.В. Особливості моделювання фінансової безпеки підприємства / В.В. Орлова // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Vedecky prumysl evropskeho kontinentu – 2007» – Прага: Publishing House «Education and Science», – 2007. – С. 31–32.
9. Пастернак–Таранущенко Г. Безопасность: система, подсистема, оценки, новое оружие / Г. Пастернак–Таранущенко // Экономика Украины. – 2000. – №12. – С. 55–59.
10. Пономаренко В.С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование / В.С. Пономаренко, Т.С. Клебанова, Н.Л. Чернова. – Х.: ИД «Инжек», 2004. – 143 с.
11. Реверчук Н.Й. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи: навч. посіб. / Н.Й. Реверчук, Я.Й. Малик, І.І. Кульчицький, С.К. Реверчук; за ред. д.е.н. С.К. Реверчука. – Львів: ЛФМАУП, 2000. – 192 с.
12. Рибчук А.В. Глобальна виробнича інфраструктура як об'єкт економічної безпеки світового співтовариства / А.В. Рибчук // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 49–58.
13. Татаркин А. Экономическая безопасность как объект регионального исследования / А. Татаркин, О. Романова, А. Куклин и др. // Вопросы экономики. – 1996. – №5. – С. 78–89.
14. Філтенко Л.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / Л.С. Філтенко. – К.: Знання, 2007. – 670 с.